

SAMU János Vilmos

Újvidéki Egyetem
Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar
Szabadka, Szerbia
dnsamu@gmail.com

LADIK-TÜKÖR

A Másik önéletírása

The Katalin Ladik Mirror

Autobiography of the Other

Ogledalo Katalin Ladik

Autobiografija Drugog

Ladik Katalin megjelenés előtt álló önéletrajzi prózájának, a *Vadhús* előzményének tekinthető *Élhetek az arcodon?* című kötet éppen tíz éve látott napvilágot. A tanulmány az önéletírás konvenciói tekintetében módfelelt rendhagyó könyv szubjektumfilozófiai implikációit bontja ki. Az olvasat értelmében a multimedialis megjelenés által is árnyalt szöveg bonyolult kérdésstruktúrája a befogadás viszonyaira is kihat, kiazmikus szerkezete a saját Másik, a belső idegen, az extimitás tapasztalatával szembesíti az olvasót.

Kulcsszavak: Ladik Katalin, önéletírás, szubjektumfilozófia

Három narratív irány, három figura, három (referenciális vagy csupán a fikcionalás aktusában adott) tér, három heterogén perspektíva könyörtelen összeütközése, békétlen egymásba omlása, majd elszakadása, három, egyetlen pontba koncentrált hasadás írja, írná (meg) a ladiki szubjektumot, annak „regényes élettörténetét”, képekkel, dokumentumokkal, tényekkel megtámogatva.

Az igencsak ellentmondásos, ars poeticájában, de konkrét műfogásai-ban is koherenciára csak a legritkábban törekvő (hang)költő, performer, transzdiszciplináris művész, Ladik Katalin ugyanis idén éppen tízéves vállalkozása, az *Élhetek az arcodon?* című kötete lapjain tükröt tart maga elé (akárcsak

megannyi performanszában), önéletrajzba foglalja a kalandos magánmitológiát. Az egyre aktuálisabb és kanonizáltabb szerző öntapasztalata, az erről szóló beszámoló és annak reprezentációs stratégiái, amint az várható, kevésbé illeszkedik a klasszikus életrajzok tendenciáiba, a szimmetrikus reflexió szubjektív megerősítést eredményező irányvonalába, az összefüggő történet nyelvi-grammatikai kereteibe (Bruss 1980, 301), illetve a lejeune-i „önéletrajzi paktum”¹ illusztrálására sem a legalkalmasabb. A kötetben derengő töredékes, nonlineáris narratíva formai és tartalmi heterogenitása, az illusztrációs anyag bizonytalan státusa, a széttartó, egyre fokozódó kaotikusság az élettörténet történetként való értelmezését a metanarratív műfaji biztatás² után elsősorban kiváltott, majd cserbenhagyott olvasói elvárásként pozicionálja, a történet alanya és tárgya megképződésének mikéntjét, igen hangsúlyosan, a befogadói előzetességstruktúra kérdésévé teszi. Az élettörténet regényessége egy klasszikus értelmezései szerint referenciális, és referencialitását a szerzői szubjektum (ön)kontrollja által megerősítő elbeszélést fikcionalizál, már előre konstrukcióként jelenti be egy ember életét, ám teoretikus provokativitása nem ebben rejlik (noha Ladik Katalinra jellemzően még csak a címmel tartunk)³, és még csak abban sem, hogy az így elbizonytalanított referencia jelölőjét, az elbeszélhető történet értelmét, lehetőségét tulajdon ígérete ellenére megbontja. A termékeny módon szubverzív kihívás abból ered, hogy a történet fölépülésének kudarca a befogadói pólusra tolódik, reflektált módon az értelmezés ügye lesz, azaz Ladik tükrében az interpretátor magát látja, olvashatja, és az önéletrajzra, továbbá szubjektivitásra vonatkozó kérdéseiben saját kontextusára kérdez rá, saját kontextusában a releváns irodalmi, szubjektumfilozófiai konvenciókra, azok személyes aktualizációjára.

Az önéletírás problémaköre megnyílik, a kérdés immáron az, hogy mit jelent a „történet”, mitől történet a történet, miért; a regényesség regényességét mi mozgatja, hogy működik; mi a fikció, ehhez képest mi volna a valóság; a naplótöredékek, novellarészletek (?), magukban álló strófák, partitúrák, vizuális költemények rendszertelen halmaza miért nem történet; és különösképp, elsősorban, hogy e kérdésekre miért áll elő éppen azokkal a feleletekkel, amelyekkel előáll, az olvasó; miként lesz a ladiki szubjektum önkifejezésére való reflexió a befoga-

¹ Ennek a szerződésnek értelmében az olvasó elfogadja, hogy az autobiografikus szöveg szerzője, elbeszélője és főszereplője azonos (így természetesen egyetlen) személy. Lásd Lejeune 2003a, 2003b.

² A könyv alcíme szerint „regényes élettörténet”.

³ Az irodalmi előképeket tekintve (Nietzsche, Proust, Michel Leiris, Roland Barthes, Gertrude Stein, Esterházy Péter stb.) ez valószínűleg nem is lenne elég.

dó önreflexiója. Hogy lesz egy szerző önéletírása az értelmező saját önéletírása, egy/a másik szubjektum, egy/az idegen bensőség megírásának kalandja a benső idegenség megjárásának ellentmondásos, retorizált és megvezetett útja, a másik külsődlegessége az én belsőm, egy lacani értelemben vett nehezen tetten érhető „extim” tapasztalat. A lejeune-i önéletírói tér, amely az autobiografikus beszámoló szándékos vagy esetleges elégtelenségeit a szerzőhöz köthető fikcionális szövegek bevonásával küszöbölné ki, az aferenciális munkákra kiterjesztett analitikus figyelem révén koncentrálna egy hiteles, integer szubjektumot, itt egyetlen könyvben körberajzolódik, de a várt lehetőségek elmaradnak.

A befogadás modalitásának előtérbe kerülése a bensőségesség és szubjektivitás problémáját radikálisan áthelyezi, és ebben az áthelyezésben, ebben a transzpozícióban kérdez rá az önéletírás műfaji sajátosságainál sokkal tágabb fogalomkörökre, amelyek közül az adott szövegekörnyezetben egyik sem tart egyensúly felé. A Prakter Mariann által jegyzett borítóterven a cím kérdésjellegét vizuálisan hangsúlyozó hatalmas kérdőjel dominál, az alatta lévő organikus formákat megidéző zöld, karcos textúra pedig egy további „fátylat” takar, amely az 1982-es hvari *Pseudosculptura* című bodyart-megnyilvánulás során tapadt Ladik Katalin testére. Az erről a pillanatról készült, szerkesztésben fölhasznált fotó⁴ újabb réteghatár, és nem egyszerűen dokumentum, hiszen a megörökítés lehetősége szemben áll a body-art konstitutív jelenidejűségével, többdimenziósságával, efemeritásával. A fotográfia olyan mediális átkódolást jelent ebben az esetben, amelyben a produktum az eredeti esemény temporális paramétereit írja át, így nem megmutatja azt, hanem egyetlen (a vizuális) aspektus kiemelésével inkább eltakarja, a megörökíthetőség ábrándja révén szembehelyezkedik a body-art esendő prezenciájával, nem ablakot nyit vagy beszámol, hanem ennek lehetetlenségét, a kétféle médium inkompatibilitását jelzi. Az elleplező ábrázolás alatt/mögött pedig megint fátylakat találunk, a közvettség diskurzív erőinek munkáját, a rekonstrukcióban mindig széthulló élőidejű konkrét body-artot, amely inszenzációjának, artikulációjának koncepcióját vonta az ekképp figuratívizált testre, és legalsó réteg nincs, hiszen a dokumentum nem Ladik Katalin élő testének⁵ biológiáját örökítené meg, hanem annak body-artba foglalt megjelenését.

⁴ Somogyi Varga Tibor munkája.

⁵ Ha ebben sikerrel járna, vagy ez volna a célja, akkor is vitatható, mennyiben beszélhetünk a ladiki szubjektumról, mi ennek a testnek a státusa olyan releváns jelölökhöz képest, mint a tulajdonnév által összefogott regiszterek, az aláírás hitelesítő funkciója, az élettapasztalat alánya stb. Az élettörténet(ek) diskurzusában Paul Eakin *How Our Lives Become Stories Making Selves* című könyve tulajdonít rendkívül fontos szerepet a testnek, a testtel rendelkező szelf helyett a szelf testi létének.

A fűlszövegben viszont a szerző szólal meg, az önösszerakás reményével, bár ennek az útnak első, az olvasó szempontjából bevezető lépései ismét csak meglehetősen széttartóak. Így beszél:

Évről évre magammal cipelem jegyzeteimet az adriai Hvar szigetre. De nemcsak a jegyzeteimet, hanem újvidéki, budapesti és szigetlakói énem valós bizonyítékait, a három nőszemélyt is, aki bennem lakozik: a Szerkesztőnőt, az Üvegezőnőt és a Művésznőt. E könyv lapjain közreaddom mindhármunk írásait, talán ezekből az életáttűnésekből végül összerakom magamat (Ladik 2007).

Különös rétegzettség tűnik át vagy lepleződik el (ismét) e sorokon/-ban, a megnyilatkozás alanyának elérhetetlen és ezzel ellenőrizhetetlen, féken tarthatatlan multiplikációja, amelynek az elbeszélte szubjektum hármassága csupán előjele. A „valós bizonyítékként” föltüntetett skizoid hármasszakadás, a Szerkesztő, az Üvegező és a Művésznő egyazon élettörténeten belüli, paradox módon azonosságteremtő referenciális szerepe a „közreadó” perspektívájából értelmeződik. Ki az, aki hárman van, és amikor „mindhármunk”-ról beszél, milyen negyedik pozíciót foglal el; ha a három közül nyilatkozik meg valaki, tehát nem negyedikről van szó, hogy mondja a másik kettőre, miként látja át a többit is; ha tenné, miként foglal(hat) el metapozíciót magához képest, ha önelbeszélésében (az elbeszélte én nyelvi szintje) az „én” performatív módon háromfelé osztódott, az elbeszélő én milyen esélyekkel lokalizálja magát az „életáttűnésekben”, ki mond itt (és miféle kritériumok szerint meghatározott) ént⁶, mi a létmódja ennek a (vala)kinek?

Az osztódó kérdések, illetve a borító mindent megnyitó, mozgásba lendítő, valamelyest áttetsző sárga kérdőjele itt az a legfelső réteg, amely az át- és összefogó, szubjektumképző tendenciákat irányítja, az olvasat(ok) ritmusát szabályozza, az aláírás, ellenjegyzés funkcióját betölti. Ebben a visszaigazolást, stabilitást, megerősítést kevésbé jelentő ladiki tükörben, amelyben elsősorban az olvasó pillantja meg magát strukturáló tevékenysége cseppet sem megkönnyített munkálatai közepette, a kérdőjel kisiklató hatása egészen nyugtalanító lehet. Ha az elbeszélő és elbeszélte szubjektum viszonyát, az önéletírásban ideális esetben egymást erősítő pozícióját kutatjuk, azt a másikat, aki a befogadó elé állított ladiki tükörben látszik, úgy két problémát, a kérdőjel két aspektusát lehet érdemes összevetnünk.

⁶ „Ego az, aki Egót mond”, írja a benveniste-i hagyomány (Benveniste 2002, 60).

A kérdés, a kérdezés ontológiájáról és előidejéről, előzetességstruktúrájáról töprengő Derrida hívja föl Heideggert interpretálva a figyelmet arra, hogy a legalapvetőbb, létre vonatkozó filozófiai kérdéseket egyrészt a jelen(lét), a jelen jelenidejűségének vágya hatja át, alapozza meg, még mielőtt a kérdés, amely ekként nem első, nem alapvető, fölmerülne (Derrida 2007). Másrészt a kérdést egy affirmációnak, egy előzetes igennek kell megelőznie, amellyel megszólítok valakit, valakihez képest létebben (ki)állítom magam, állítom, hogy jobb, ha kommunikálunk, mint ha nem, a másikhöz való valamilyen viszonyulás érdekesebb, mint ennek a viszonynak hiánya stb.

John D. Caputo szavaival:

Az első kérdés, ha létezne ilyen dolog, már önmagában válaszként érkezne, a másinak címzett feleletként, akinek az elsőbségét, érkezését vagy beérkezését – *l'invention de l'autre*, a másik beérkezése, fölталálása – a dekonstrukció mindvégig affmálja. Bármely kérdés előtt, megelőzve, fölülmúlva a kérdezt, létezik egy eredetibb affmáció, egy „igen”, amely a kérdés előtt jön, a tudomány, a kritika, a kutatás, sőt, a filozófia előtt, az érkezés affmációja. Bármely dekonstruált kérdés *question en retour*, egy korábbi megszólításra feleletként, válaszként föltett kérdés, a visszakérdezés mint felelet [...], második kérdés, miután egyet már föltettek. Szóval, ami a kérdezés pimasz, legalista jogának hangzik, olyasmi, ami már lemondott jogáról, hogy igent mondjon valamire, ami megelőzi (Caputo 2004, 53).⁷

Ehhez annyit teszünk még hozzá a dekonstruktív gondolatmenettől függetlenül, hogy a másik fogadásának elsődleges affmáción túli gesztusa mellett a (mindig legalább második) kérdés az érkezőt körülhatárolja, a kérdésre adható válasz(ok) mezejének kijelölésével a másik érkezésének nyitottsága bezárul, és az érkező artikulációja megvezetett lesz, nem általában a másik várásaként szerepel, hanem a valamiként elképzelt másik, illetve tartalom fogadásaként.

⁷ „The first question, if there were such a thing, would itself have already come as an answer, a response to the address of the other, whose advance, whose coming or incoming – *l'invention de l'autre*, the incoming of the other – deconstruction all along affirms. [...] Prior to any question, preceding, passing through, and surpassing questioning, is a more original affirmation, a 'yes' that comes before the question, before science and critique and research, even before philosophy, an affirmation of something to come. Any question that is put in deconstruction always comes as a question *en retour*, a question put in return or response to a previous solicitation, a way of answering back by questioning back [...] a second question that comes after one has already been put in question. So what sounds like a sassy and legalistic 'right' to ask question is something that has surrendered all its right in order first to say yes to something that comes first.”

Az általában vett kérdés nemcsak elsőségre nem tarthat számot, hanem arra a másikra vonatkoztatott viszonylagos nyitottságra sem, amelyet a dekonstruktív attitűd megengedne számára. A kérdés eleve felelet „egy korábbi megszólításra”, így artikulációja egy külső (azt logikailag, nem feltétlenül időben) megelőző instanciától függ, de nem a kérdés maga az afirmáció, hanem az, amire alapul, és egyensúlytalansága, felelet révén való kiegészíthetősége volna a másik fogadásának terepe, a szükséges nyitottság, a rés, a „bármilyen” lehetőség, ami azonban megvezetett, lezárt, és önmaga illúziójaként mutatkozik meg a kérdőjel hamis biztatásában.

A befogadót megrohanó provokatív kérdezés további aspektusára annak vizsgálatában derülhet fény, hogy mit, a kötet tükörszerkezete révén: kit kérdez (meg), artikulál, ír (meg) a ladiki kérdőjel, az elfedések játékában milyen szubjektumkonstrukciónak enged utat, milyen helyzetből világítja meg azt, akit megvilágít. Az önéletrajz a szubjektum megírása szempontjából konstruktív mozzanatának korlátai, az az eredendő diszkordancia, ami az én és énídeál tükörlekepezésen alapuló identifikációjának harmóniáját és pontos megfelelést megbontja (a dekonstrukciónál maradvá) különösen jól olvasható *Derrida Memoirs of the Blind – The Self Portrait and Other Ruins* című, önarckép-kiállítás nyomán született könyvének bevonásával az értelmezésbe.

Nekünk mint szemlélőknek vagy interpretátoroknak el kell képzelnünk, hogy a rajzoló egy pontba bámul, egyetlen pontba, a vele (arccal) szemben álló tükör fokális pontjába; így tehát arról a helyről néz, amit mi foglalnunk el, arccal szemben vele: ez csak a másik számára lehet az önarckép önarcképe, a néző számára, aki az egyetlen fokális pontot foglalja el, egy olyan középpontot, aminek a tükörnek kellene lennie (Derrida 1993, 60).⁸

Az (önarcképrajzoló vagy önéletrajz szerkesztő) Én és a Másik helyének fölcserélése, a két pozíció elkerülhetetlen egymásba játszása, egyiknek a másik helyén való megjelenése, ez az inverz, kiazmikus monologikusság, amelyben a befogadó a szerző önreflexiójában olvas magáról, a szerző képében pillantja meg önmagát, az önéletrajz pedig saját maga felé tartva a Másik helyén találja magát, Ladiknál egészen explicitté és bizarrá válik. A három részre hasadó elbeszélő

⁸ „We as spectators or interpreters, must imagine that the draftsman is staring at one point, at one point only, the focal point of a mirror that is *facing* him; he is staring, therefore, from the place that *we* occupy, in a face to face with him: this can be the self portrait of a self portrait only *for the other*, for a spectator who occupies the place of a single focal point, but in the center of what should be a mirror.”

két aspektusa, két képviselete, két regisztere, a Szerkesztőné és a Művésznő első találkozásának fejezete, amelyben idegenként beszél(get)nek egymással (Ladik 2007, 73)⁹, olyan képekkel/kollázsokkal van illusztrálva, amelyekben a tükörkép egészen eltér a tükrözöttől (Ladik 2007, 74). A tükör fölött álló Ladik képe önmaga cilindres, csokornyakkendőt és gyöngysort viselő kifestett alakjaként jelenik meg, amely alak továbbá két oldallal később megkettőződik ugyanazon fotón belül, majd kibontott hajjal egy függöny(határ)¹⁰, lepel mögött látjuk (Ladik 2007, 74)¹¹, kettémetszett vagy kettétört álarccal a kezében. A „regényes” élettörténet linearizálhatatlan pszeudonarratívája, a fejezetek, de gyakran a fejezeteken belüli egységek fölcserélhetősége is a rendkívül gazdag, illusztrációnál többnek bizonyuló kísérő képanyag szétforgácsoló, elbizonytalanító tendenciáit erősíti, a saját szubjektumkonstrukcióban, illetve annak megképződése során előlépő idegenség és kísérteties Más(ik) eluralkodását.¹² A tulajdonképpen fölcserélhető fejezetekből építkező kötet a hvari naplóval nyit, egy a naplóformát számottevő kísérletezés nélkül követő egységgel, amely ugyanakkor a *regényes élettörténet* alcím miatt némi műfajelméleti provokációt jelent, hiszen nem vesz tudomást az önéletrajz és a napló lehetséges distinkcióiról. A napló töredezettsége, bármikor természetes módon bekövetkező irányváltásai, az életrajzi elbeszéléséhez szükséges kontinuitás kívánalmának gyenge érvényesülése¹³ mintha azonnal, már a nyitó részben fölfüggesztené a paratextus ígéretét, és eltérő irányt venne, másrészt a következő fejezetek az élettények kihagyása és a szubjektum decentrációja, sőt disszeminációja mellett a naplóbejegyzések eme jellegzetességeit követik. A bejegyzés pillanatnyisága, az átfogó koncepció hiánya elegendő a megkötések nélkül előtörő fikció bizarr hullámzásával, korhű fényképes és írásos dokumentumokkal, továbbá az elbeszélő szabad perspektívaváltásaival, ami azonban nem körbejárja az íródo/megírandó szubjektum életének, sorsának

⁹ *Találkozás a Merlinben.*

¹⁰ A függönyhatár kifejezést Hózsza Éva használja, aki értelmezésében a könyv mediális aspektusait emeli ki. Lásd Hózsza 2007, 17–34.

¹¹ Fontos megemlíteni, hogy ezek a Baksa Gáspár által készített fotók és kollázsok az Újvidéki Televízió Ladik Katalinról készített 1988-as filmjéből valók, azaz a külső tekintet meghatározta portréból kerültek az önportré felületére, a másik által elfoglalt helyről néznek tehát vissza az ábrázolt szemével az ábrázoltra.

¹² Akárha egy merőben idegen kogníció, létforma föltérképezésének feladata előtt állnánk saját magunk kapcsán, amelyet lépésről lépésre kell megérteni, de minden szisztematikus igyekezet ellenére a kísérteties légkörű kísérlet végeredménye találgatás maradna. Ehhez lásd R. Scott Bakker kitűnő tanulmányát: Bakker 2017, 31–52.

¹³ Ehhez lásd: Gusdorf 1980, 28–48.

aspektusait, hanem újra és újra megbont, elidegenít. A kötet egyelőre kéziratban lévő folytatása, a *Vadhús* szervezőelve is az eltérő perspektívák által fölszabdalt esemény esszenciátlan hasadása, az egyazon tárgyra összpontosuló narratívák performatív szórása, az egy helyén megjelenő több.

A Hold egyre húsozabb, a fücsomók nyálkásabbak, a bicikliülés még mohóbban markolja a pinámat... én pedig... egyre... nehezebben... kapok levegőt. [...] Az idegen nő hátulról átkarol. Ujjai közül nyálkás, hideg fücsomók lógnak ki. Megborzongok. Hirtelen megállok, ellököm magamtól a biciklit, a nő lerogy a sárba. Gyors mozdulattal lecsavarom a bicikliülést, és amíg ő a sárban kúszva keresi retiküljét, felcsúszott szoknyája alól világító két fara közé jól benyomom neki. A nő megdermed. Még erősebben megmarkolom a bicikliülést, és beljebb nyomom. Erre vinnyogni kezd, és szürcsöli ujjai között a fekete fücsomót. [...] A Hold gyöngyházfényűre borotválja a testünk köré csavarodott síneket (Ladik 2007, 61–62)

– áll a *Csendélet halakkal* című fejezetben, majd ugyanezt az epizódot a következő fejezetben (*Herceg díszelvon*) így folytatja: „A vasúti sínek mellett elterülő két női testből pára száll. Az egyik test az enyém. Nyálkás bicikliülés dagad ki a mellettem fekvő nő combjai közül. Mindez hihetetlenül kitapintható és világos” (Ladik 2007, 61–62).

Az elbeszélő és elbeszélte szubjektum gyakori és a szövegben magától értetődő kettéválásai, az autobiográfia szerzőjének folyamatos diszlokálása, amelyek során jellemzően a néző, az olvasó, a kívülálló helyén találja magát, gyakran kísérteties, horrorisztikus, delíriumszerű epizódokat eredményez, akárha a szubjektum, az íródo szelf felé haladva egyre reménytelenebb volna identitást találni. A ladiki megvezetett kérdés, kérdésstruktúra imaginárius tükrében fölsejlő Idegen, Másik, a nézői/olvasói és szövegbeszélői távlatok dekonstruktív egymásba alakulása, a hely- és értelemcserék fölforgató energiái ugyanakkor jelentős kritikai potenciállal rendelkeznek. Ennek a kritikának az éle elér(het)i a kérd(ez)és nyitottságának illúzióját és az azonosulás mechanizmusainak ideológiai gyökereit is, mert folyamatosan mozgásban tartja, krízisbe taszítja az elrendeződés kódjait, állandó, aktív reflexiót provokál. A képiségnek, a spekulitásnak óriási szerep jut a könyvben, amelynek a történetmagokkal, nyelvi szekvenciákkal összefonódva a szubjektív identitás megszilárdítása volna a feladata, annak a lacani értelemben vett imaginárius rendnek a megalapozása, amelynek a szubjektum egyik funkciója lenne. A ladiki imaginárius komponensei, a paraművészeti akciók fényképes dokumentumai és a belőlük megalakított kollázsok, az osztódó belső tükrök és a hangköltemények partitúrájába

szerkesztett portrék (?) funkciójaként megjelenő (olvasói) szubjektum paraméterei nyugtalanító lezárhatatlanságra törnek, önmagukat megelőző kérdések, a kérdezett pedig van, de összerakhatatlan.

Irodalom

- Bakker, Scott R. 2017. On Alien Philosophy. *Journal of Consciousness Studies* 24 (1–2): 31–52.
- Benveniste, Émile. 2002. Szubjektivitás a nyelvben. Ford. Z. Varga Zoltán. In *A poszt-modern irodalomtudomány kialakulása*, szerk. Bókay Antal–Vilcsék Béla–Szamosi Gertrúd–Sári László. 59–65. Budapest: Osiris Kiadó.
- Bruss, Elisabeth. 1980. Eye for I. In *Autobiography: Essays Theoretical and Critical*, szerk. Olney, James. 296–321. Princeton: Princeton University Press.
- Caputo, John D. szerk. 2004. *Deconstruction in a Nutshell*. New York: Fordham University Press.
- Derrida, Jacques. 1993. *Memoirs of the Blind – The Self Portrait and Other Ruins*. Chicago: University of Chicago Press.
- Derrida, Jacques. 2007. What Comes Before the Question. <https://www.youtube.com/watch?v=Z2bPTs8fspk> (2017. ápr. 25.)
- Eakin, Paul. 1988. *How Our Lives Become Stories Making Selves*. Princeton: Princeton University Press.
- Gusdorf, George. 1980. Conditions and Limits of Autobiography. In *Autobiography: Essays Theoretical and Critical*, szerk. James Olney. 28–48. Princeton: Princeton University Press.
- Hózsá Éva. 2007. Önéletrajziság és függönyhatárok: A közvetítés „Ladik Katalin”-látványai. In *Önmegalkotás és rálátás. Kód, kultúra, irodalom, régió II.*, szerk. Hózsá Éva, Ispánovics Csapó Julianna, Horváth Futó Hargita. 17–34. Újvidék: Bölcsészettudományi Kar.
- Ladik Katalin. 2007. *Élhetek az arcodon?* Budapest: Nyitott Könyvműhely.
- Lejeune, Philippe. 2003a. Az önéletrajzi paktum. In *Önéletrajz, élettörténet, napló*, szerk. Z. Varga Zoltán. 17–46. Budapest: L’Harmattan.
- Lejeune, Philippe. 2003b. Még egyszer az önéletrajzi paktumról. In *Önéletrajz, élettörténet, napló*, szerk. Z. Varga Zoltán. 225–245. Budapest: L’Harmattan.

THE KATALIN LADIK MIRROR

Autobiography of the Other

Élhetek az arcodon? (Can I live on Your Face?) an autobiographical work by Katalin Ladik published ten years ago is about to get a sequel titled *Vadhús*. The paper examines the implicit philosophy of the Subject from the perspective of conventional autobiographies in the former volumes in the context of the strong irregularities of the book. The text enhanced by multimedial elements has a structure of a complex question which conditions its reception, and its chiasmic character confronts the reader with the experience of the own Other, the internal foreign self and extimity.

Keywords: Katalin Ladik, autobiography, philosophy of the Subject

OGLEDALO KATALIN LADIK

Autobiografija Drugog

Knjiga Katalin Ladik *Élhetek az arcodon?* [Mogu li da živim na tvom licu?] izašla je iz štampe tačno pre deset godina i predstavlja prethodnicu autobiografskog dela pred objavljivanjem *Vadhús* [Divlje meso]. Studija razotkriva implikacije filozofije subjekta u neuobičajenoj knjizi koja predstavlja provokaciju konvencionalne autobiografije. Prema interpretaciji, knjiga multimedijalnog karaktera artikuliše ontološko pitanje ekstimiteta, pitanje Drugog i stranog u sebi, koje se u hijazmičkoj strukturi odnosi pre svega na čitaoca.

Ključne reči: Katalin Ladik, autobiografija, filozofija subjekta

A kézirat leadásának ideje: 2017. jún. 1.

Közlésre elfogadva: 2017. szept. 10.